

οὐδὲ τὸ στέμμα οὐδὲ τὸ σκῆπτρον εὑρέθησαν ἵκει ὅπου τὸ ἄφησε,
διότι τὸ ἐπῆρεν ἡ χριστιανική θεοτόκος νὰ τὸ φυλάγῃ ἵως οὐ νὰ γένη
ἔλεος εἰς τὸ ταλαιπωρεύον γένος τῶν Χριστιανῶν. Ταῦτα ἔξηγήθησάν
τινες Χριστιανοὶ ὑστερον, παρόντες ἵκει ὅπου εἶδαν τὸ θαῦμα. Τότε
5 ἔβγηκε ὁ βασιλεὺς γεγυμνωμένος τῆς βασιλείας, καὶ ὑπῆγε μετὰ τῶν
ἀρχοντῶν αὐτοῦ, βλέποντες ἀπὸ τὰ τείχη τοὺς ἔχθρούς· καὶ ἰσύνα-
ζαν καὶ ἴσυναπαντήθη μὲν μερικοὺς Τούρκους, καὶ, δώσας πόλεμον
μετ' αὐτῶν, ἐνικήθη, καὶ ἐκοψαν αὐτὸν ὅμοι μὲ τοὺς ἀρχοντας αὐ-
τοῦ, καὶ πέφεραν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἐλεεινοῦ βασιλέως εἰς τὸν σουλτά-
10 νον καὶ ἔχάρη μεγάλως.

7

[Παπᾶ Συναδηνοῦ τοῦ Σερραίου]

Περὶ τὸ γένος τῶν Ῥωμαίων τὸ πῶς ἐκατασταθήκαμεν καὶ πῶς
ἴχασσαμεν τὴν Πόλιν καὶ ὅλα τὰ ἀγαθά.

'Ἄλλοιμονον, ἄλλοιμονον 'ετὸ γένος τῶν Ῥωμαίων,
πῶς ἔγινεν ἀνόσιον καὶ καταφρονεμένον.

'Ω πῶς ἐκαταστάθητε, τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων,
καὶ ἐπεριπλεχθήκετε μέσον πολλῶν κινδύνων.

5 'Απὸ τούτων ἔστις ἡ φρόνησις καὶ ἡ σοφία ὅλη

1. ὅποι τὸ Π: ὅποι τὰ Α 3. ἔξηγήθησάν τινες ἔγραφα: ἔξηγήθησαν
τινὲς ΑΠ 4. θαῦμα Π: θαῦμα Α 5. ἔβγηκε ἔγραφα. εύγηκε Η: εύγεικε Α
ὑπῆγε Η: ἐπῆγε Α 9-10. καὶ πέφεραν – μεγάλως Α: ὑστερον δὲ ὠσᾶν
ἐπάρθη ἡ πόλις ἔγινη ζῆτησις διὰ τὸν βασιλέα ὑπὸ τοῦ σουλτάνου,
διότι ἐφοβεῖτο νὰ μὴν φύγῃ καὶ πάγει εἰς τὴν φραγγίαν καὶ λάδη-
βούθειαν καὶ ἐλθῇ καὶ τὸν πολεμήσον καὶ πύραν τὴν κεφαλὴν τοῦ
ἐλεεινοῦ βασιλέως καὶ τὴν σιφεραν τὸν σουλτάνον· καὶ ἐγνώρισε αὐτὴν
ὅ δρυχων· ὁ ἴμαρι ἀλητὲς καὶ οἱ λοιποὶ δρυχοντες· καὶ πληροφορηθεὶς
ὅ σουλτάνος ἔχάρη μεγάλως Η.

* Περιλαμβάνεται ἀν τῷ ὑπ' ἀρ. 153 κώδικι τῆς ἐν Ἀγίῳ ὅρει μονῆς Κουτλου-
μουσίου ἐν φ. 8-14. Είναι δὲ ὁ κώδικις αὐτόγραφος τοῦ γράψαντος, δῆτις εἶναι πιθα-
νῶς ὁ Σερραίος παπᾶ Συναδηνὸς, συντάξας τὸ στιχούργημα ἀρχομένου τοῦ εἰς αἰῶνας.
"Ιδε τὰ περὶ αὐτοῦ γραφέντα ὑπ' ἴμοι ἐν τῇ 'Εστίᾳ Τόμ. ΚΒ' (1882) σ. 823 κ.τ.,
ὅπου καὶ ἔξιδωκα τὸ πρῶτον τὸ ποίημα ἀνευ σημειώσεως τῶν ἐν τῷ κώδικι ὄρθογρα-
φικῶν διαφορῶν. 1. (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). ἀλημόνον στὸ (καὶ κατω-
τέρω στὴν κτλ.) 5. (καὶ κατωτέρω). ἔστις

ἴδυηκε καὶ ἤξαπλωσε 'ςτην οἰκουμένην ὅλη.

Καὶ ἄρματα καὶ γράμματα καὶ ἡ Θεολογία
ἀπὸ τὸν ἵστερον ἔφευγε, καὶ ἡ πολλὴ ἀνδρεία,

γραμματική, ποιητική, ρήτορική καὶ τὰλλα

10 ὅσα λαπτά μαθήματα καὶ πράγματα μεγάλα,

φ.86 οὐλαὶ ταῖς τὰ 'Θρήνοις καὶ ἐμοιράσατε τα
ταῖς δὲ τὰ βασιλειῶν ὥστε μὲ τὴν τρουμπέτα.

Οὐ κατέστησεν ὅλος εἰς τὴν σφρίγην,

Τύραννος; ἐξεπίστετε εἰς ταύτην τὴν σκλαβίαν;

Οὐ 'Αλλοιμονον, ἀλλοιμονον, καλή μου βασιλεία,

καὶ πῶς ἐστεργήκαμεν καλήν σου ὁμιλία;

Καὶ σὺ, Κωνσταντινούπολις, πῶς ἐκκτεφρονίθης

καὶ ἀπὸ γένος ἀστιθῶν πῶς ἐκατακυριεύθης;

'Εγχθηκεν ἡ δόξα σου, ἐγάθηκε' ἡ τιμὴ σου,

20 καὶ εἰς ὄριζουν ἑτεροι τώρα μὲ τὴν πομπήν σου,

καὶ πάτησαν τὰ τείγη σου καὶ ἐπῆραν τὴν στολήν σου

καὶ στέρος τὸ βασιλικὸν ἐπῆραν οἱ ἑτεροι σου.

Ω πῶς καὶ νὰ ἐξύπνησεν ὁ μέγας Κωνσταντίνος,

φ.92 οὐ ποιῶς σὲ ἀνάκτισεν μὲ ὅρεξιν ἑκείνος,

25 καὶ νὰ σὲ ἡθελεν ἰδεῖν πῶς εἰσαι σκλαβωμένη,

ἀθλία καὶ ταλαιπωρος καὶ καταφρονεμένη,

ὦ πῶς ἡθελε βρυχισθῆ, ω πῶς ἡθελε κλαύσαι,

ὦ πόσα δάκρυα ἡθελε χύσαι, νὰ μηδὲν παύσῃ.

'Αλλὰ ἑκείνος ἔλαβε χάριν τῆς βασιλείας

30 ἑκείνης τῆς τῶν οὐρανῶν, τῆς ζωηρᾶς καὶ θείας,

καὶ δέν του πρέπει στεναγμός καὶ δάκρυα νὰ χύσῃ,

μόνον νὰ χύσωμεν ἡμεῖς ἀπειρα 'ζὴν τὴν βρύσιν

νὰ κλαύσωμεν τοῦ λόγου μας, νὰ κλαύσωμεν τὴν Πόλιν,

αὐτὴν ὅποι ἐπαίνεσεν ἡ οἰκουμένη ὅλη

3. ἀνδρεῖα	11. βρίκετε	12. ὠσᾶν	13. σάς	14 (καὶ κατω-
τέρω πανταχοῦ), τῶρα	18. ἀσεδόν	21. πῆραν	22. βασιλεικὸν	
ἑτεροι	23. κωνσταντίνος	24. δίος	26. ταλέπωρος	
28 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). δάκρια	παύσει	29. βασιλεῖας		
30. ζωηρᾶς	32 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). σᾶν			

35 καὶ τώρα καταστήθηκε χυμνὴ καὶ σκλαβωμένη
εἰς ὄντειδος καὶ γέλωτα καὶ καταφρονεμένη.

|| Ὡ καὶ νὰ εἶχα δάκρυα ἀπειρας ἃ τὸν ποτάμι
νάκλαιειν ἡ χαρδία μου ὥστε ποῦ νάποκάμη,
νὰ ἔκλαυσα, νὰ θρύγησα ἁσὲν, χρυσῆ μου Πόλι,

¶ 40 νὰ ἔβερνα τὰ στήθη μου μὲ τὴν δύναμίν μου ὅλη.

Θρηγῷ σε, Πόλι μου λαμπρὰ, καὶ κλαίω διὰ σένα,
πῶς ἐπεσεις, πῶς ἔκλινεις εἰς χείρας τοῦ καθένα.

Ποῦ εἰν' ἡ δόξα ἡ πολλὴ καὶ ἡ χάρις ἡ μεγάλη,
τὸ κάλλος, ἡ εὐπρέπεια ὅποιχες ἀναθάλλει,

45 ποῦ καὶ τὰ θεῖα λείψανα πολλῶν σοφῶν ἀγίων,
ὅποις ἔζουσαν ἐπὶ γῆς ἀγγελικὸν τὸν βίον;

Ποῦ εἰν' τὰ πανηγύρια, ποῦ εἰν' ἡ παρρησίας
ἔκειναις ὅπερ ἔγινονταν μέσον τῆς ἱκκλησίας;

Ποῦ εἰνεις ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ δοξολογία

50 || καὶ τῶν συνόδων τῶν ἐπτὰς ἡ πίστις ἡ ἀγία;

φ. 10* Ἀλλοίμονον, Ἐπτάλοφε, καὶ πῶς ἐκαταστάθης
τώρα 'ἐε τοῦτον τὸν καιρὸν τόσα κακὰ νὰ πάθῃς;

'Εσένα σὲ εὐλόγησαν οἱ ἀγιοι πατέρες,

καὶ τώρα πῶς ἔξεπισες καὶ ἔχεις κακαὶς ἡμέραις;

55 "Ἐπαυσαν ἡ παράκλησις καὶ ἡ δοξολογίας
ἔκειναις ὅποις γίνονταν μὲ προσευχαὶς ἀγίαις.

Ποῦ εἰν' ὁ περιβότος ναὸς ὁ τῆς Σοφίας

ἔκεινος ὁ ὑπέρλαμπρος καὶ πλήρης εὐλογίας;

'Ο μέγας Ἰουστινιανὸς, ἀν τῇθελε ἔχυπνήσει,

60 τῇθελε χύσει δάκρυα ἀμετρα υπὲρ φύσιν,

νὰ κλαύσῃ καὶ νὰ λυπηθῇ τὸ ἔργον τῶν χειρῶν του
τὸ πῶς ἐκυριεύθηκεν νῦν υπὸ τῶν ἔχθρων του.

φ. 10* || Ποῦ τῆς Βλαχέρνας ὁ ναὸς, ἡ βρύσις τῶν θαυμάτων
ἴξ οὐ ἀπολαμβάνομεν πηγὴν τῶν ιαμάτων;

37. ποτάμη 38. ν' ἀκλαπειν 39 χρυσή 40. δυναμήν 42. χειρας
καθ' ἔνα 43 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). τὸν πολὺ 44. εὐπρέπεια
ὅποιχε ἀναθάλλει 49 (καὶ κατωτέρω πανταχοῦ). εἰναι εὐσέβεια ἐκ τοῦ τὸ
πρώτον γραφέντος εὐσέβια 52. δὲ 54. ἔχης κακαὶς ἡμέρες
ευχαῖς 59. ξυπνίσῃ

65 Ποῦ εἰν' τὰ σπουδαιότεράκις ἡ γνῶσις τῶν γραμμάτων
καὶ τῆς σοφίας ἡ πηγή, βέθος τῶν νοημάτων;

Ποῦ εἰνες οἱ σχολαστικοὶ μὲ τὴν πολλὴν σοφίαν,
αὐτοὶ ὥσπερ ἐστερέωσαν τὴν πίστιν τὴν ἀγίαν,

ὅπερ ἔτριχαν *ζαν ποταμοὶ, *ζαν βρύσεις ἀναβροῦσσαν,

70 δῆλα τὰ ἀστρα τούρανοῦ μὲ γνῶσιν ἐμετροῦσσαν;

Ποῦ εἰν' τὰ τόσα ἀγαθὰ ποῦ ήσουν στολισμένη,
ώςαν αὐτὸν τὸν οὐρανὸν ήσουν ζωγραφισμένη;

*Ολα τὰ ἐστερήθηκες ώςαν τὴν Βαβυλῶνα,
τὸν στέφανόν σου ἔχασσις καὶ τὴν χρυσῆν κορῶνα.

75 *Ἐκείνην τὴν βασιλειον δραχμὴν ἀπώλεισέ την·

φ. 11_a || ἄρα νὰ τὴν εὑρῆς ποτὲ ἡ μόνον ἔχασές την;

*Ω θάνατε μακάριε, καλός εἰσαι γιὰ τώρα

[εἰ]ς ἁμᾶς ὅλους τοὺς Γραικοὺς νάλθῃς τούτην τὴν δρα.

Καλὸν ἡτον νὰ είμαστον ὅλοι ἀποθαμμένοι

80 παρὰ ὅποι 'βρισκόμεστεν εἰς τούτους σκλαβωμένοι.

Ψυχὴ μου, κλαῦσε, θρήνησε, δάκρυσε καὶ λυπήσου

Πόλιν τὴν βασιλεύουσσαν ἐν τῇ ὑπομονῇ σου.

Θρήνησον *ζὰν θρήνησιν, ως τὸν Ἱερουμίαν,

ποτὲ τὴν Ἱερουσαλήμ, τὴν πόλιν τὴν ἀγίαν.

85 Χύσατε, μάτια, δάκρυα, χύσε, καρδία, πόνους·

κλαύσατε τὸ Βυζάντιον ἰτουτουνοὺς τοὺς χρόνους.

Χύσατε ἀναστεναγμοὺς, χύσατε θρηνψδίας,

κλαύσατε τὴν Ἐπτάλοφον ἐξ ὅλης τῆς καρδίας,

κλαύσατε καὶ θρηνήσατε Σοφίαν τὴν ἀγίαν,

90 || ὅποιο ὁ κόσμος *ζὰν αὐτὴν ἀλλην δὲν εἶχε μίαν.

φ. 11_b Ναὸν τὸν Σολομώντειον τίς νὰ ἐγκωμιάσῃ;

Αὐτὴ εἰς τὴν εὐπρέπιαν τὸν εἶχεν ἀπεράσσει.

*Ἐκείνος ἡτονε σκιὰ καὶ αὐτη εἴνε χάρις.

69. ὀπέτρεχαν βρύσαις 70. α' οὐρανοῦ 72 (καὶ 73). ὠδῶν

74. χρυσὴν καρῶνα 75. ἀπόλεσές 76. ἀδέδα 77. ὁ

78. σὲ μᾶς ν' ἀλθῆς 79. θημαστον ἀποθαμμένοι

81. κλαῦσε 86. χύσετε. 'Αλλ' ίθι 87. μάτια 88. ἔξδης

91. σολομόντιον ἐγκωμιάσει 92. εὐπρέπιαν

‘Ω θεὲ, ἄλλον τὴν ἔθοσες καὶ μᾶς νὰ τὴν ἴπάρῃς,

95 Θεέ μου παντοδύναμε, ἀν εἶνε θέλημά σου,

πάλιν μᾶς δὸς τὸ χρίσμα διὰ τὸ ὄνομά σου.

Δόσε μᾶς τὸ ‘σπετάκι μας, δόσε μας τὴν πατρίδα.

Σῶναι ἡ ἀγανάκτησις καὶ ἡ πολλὴ πικρίδα.

Ἐπαιδευσάς μας, δισποτα, διὰ τὸ πταισιμόν μας

100 καὶ μᾶς ἐκαταδίκασας εἰς χείρας τῶν ἔχθρῶν μας.

Πολλὰ καλὰ τὸ ἔκαμες, ώς νὰ σωφρόνιστοῦμεν,

*σὺν τὸ χρυσάφι ‘ετὴν φωτιάν καὶ νὰ λαγχαρισθοῦμεν.

φ.12^a || ‘Αλλὰ πάλιν λυπήσου μας, ὅτ’ εἰμιστε ‘δικοί σου,
ἄλλον θεὸν δὲν ἔχομεν, Κύριε, μόνον πλὴν σου·

105 χείρας οὐκ ἔκπετάσαμεν ἡμεῖς σιςὲ κανένα

ἄλλον θεὸν ἄλλοτριον, πλὴν μόνον εἰς ἕσένα.

Ἐσένα ἐγγωρίσαμεν Κύριον καὶ θεὸν μας

καὶ σένα ὄνομάζομεν θεὸν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ἐσύ ‘αςι πάντων ποιητὴς, προνοητής, προγνώστης

110 καὶ κάθε εἰς ἀπὸ ἑμάς εύρισκεται χριώστης

νὰ προσκυνῇ, νὰ ἐπαινῇ, πάντα νὰ σὲ δοξάζῃ

τὸ ἅγιόν σου ὄνομα καὶ νὰ σὲ ὄνομάζῃ.

Ἐσύ πάλιν προνόησον καὶ πάυσον τὸν θυμόν σου,

δεῖξον τὴν εὐσπλαγχνίαν σου ἐπὶ πιστὸν λαόν σου.

115 Τὸ ἐλεός σου δόσε μας, δεῖξον τοὺς σίκτιρμούς σου

φ.12^b || εἰς τὴν κληρονομίαν σου καὶ τοῦ πιστοῦ λαοῦ σου.

‘Ιδε, Χριστὲ, τὴν κάκωσιν ἐξ ὑψους σου ἀγίου,

καὶ ἀπὸ θρόνου δόξης σου τοῦ ὑψηλοῦ καὶ θεοῦ

σκύψε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν, ἵδε τὸ ποίμνιόν σου,

120 διότι ὅλοι εἰμιστε ποίημα τῶν χειρῶν σου,

καὶ, ἀν μᾶς ἐπαράδοσας εἰς χείρας τῶν ἔχθρῶν σου,

ἴσι πάλιν μᾶς λύτρωσε μὲ θέλημα ‘δικόν σου.

Πώς ὑπομένεις, αὐθέντη μου, σκλέβους νὰ μᾶς ἔβλεπῃς

94. ὁ ἔδωσες 96 (καὶ κατωτέρῳ πανταχοῦ). πάλιν 97. σπιτάκ

100. χείρας ἔχθρόν 102. στὴν 103. ἥμεστε 105. εἰς ἐκανένα

106. ἄλλοτριον 108. αἰῶνας 109. ἐσ’ ἦσε 111. ἐπαινεῖτ δοξάζει

11. ὄνομάζει 120. ἥμεστε 121. ἐπαράδομας χείρας 122. δικόν

123. αὐθέντη μου ἀν’ ὀν, περισσευότης; μᾶς συλλαβῆι, εἶχον διορθώσει τὴν

Ἐστίς Κύριε

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΕΠΙΧΑΙΡΗΣΗΣ ΛΟΓΟΤΥΠΟΥ ΠΕΙΣΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

μέσα ἀπὸ τὴν κάμινον αὐτὴν ποῦ μᾶς φλογίζει,

150 ὅτι 'ἢ οὐεν τὸ γένος μᾶς θάρρει καὶ ἀκουμπίζει,
εἰς σὲ τὸ θάρρος ἔγομεν, εἰς σὲ καὶ τὴν ἐλπίδα
ναὶ πάρης ἀπὸ ἕπένω μᾶς ἐτούτην τὴν παγίδα·
καὶ ὑψώσον, μακρόθυμε, Χριστιανῶν τὸ κέρας,
καὶ δός ἡμῖν τὴν ἀνεσιν καὶ φῶς τὸ τῆς ἡμέρας,

155 ἐλέη σου τὰ πλούσια, θεέ μου, χάρισέ μας
καὶ μέσα ἀπὸ τὰς χειράς του κάμε 'λευθέρωσέ μας,
διότι εἰν' κατὰ πολλὰ βαρὺς καὶ τεθλιψμένος
τῆς δουλεσύνης ὁ ζυγός καὶ παραπονεμένος.

*Αν κάμης τοῦτο τὸ καλὸν μὲ τὴν αιφήν σου γνῶσιν

160 ὅλα τῆς γῆς τὰ πέρατα σὲ θέλουν ἐπαινῶσιν.

8 *

Θρῆνος ἐπὶ ἀλώσεως τῆς Πόλεως.

Καταλογάδην λυπηρὸν καινολεκτεῖν ἡρξάμην
τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Βυζάντιον ἐκ πρώην,
ἥν ἔκτισεν ὁ μέγιστος ἐν βασιλεῦσιν Δημᾶς,
'Ρωμαῖος κράτιστος ἀρχῇ Κωνσταντίνος ὁ Θεῖος,
5 καὶ ταύτην ἐπωνόμασεν εἰς ὄνομα τοσοῦτον,
καλίσας τότε τοὺς σοφοὺς καὶ ἀγίους πατέρας·
τριακοσίους δεκοκτὼ τὸν ἀριθμὸν ὑπῆρχον·
καὶ ταύτην ἐπευλόγησαν πόλιν εἶναι κυρίαν.
Τατερον χρόνων τε πολλῶν ἡρξε πολιορκεῖσθαι
10 ὑπὸ βαρβάρων Σκύθων τε Λατίνων καὶ Βουλγάρων.

150. σεσὲν θαρεῖ 152. πάρης πάνω 156. χειρας λευθέρωσε
156. ἐπαινέσει

* Περιλαμβάνεται καταλογάδην γεγραμμένος ἐν τῷ φ. 914 τοῦ ὥπ² ἀρ. 1238 καθι-
κος τῆς ἐν Παρισίοις Ἐθνικῆς βιβλιοθήκης, γεγραμμένος τὸν εἰς αἰῶνα τελευτῶντα.

1. κατελογάδιν εἰρξάμην 4. ἀρχὴ κωνσταντίνος 5. ει
τόσοῦτον 7. δεκοκτὼ ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφίντος δεκοκτὼ 8. ἐπευ-
λόγησαν πόλεων 9. τε ἡρξε πολιορκεῖσθαι

Οὐδεὶς τῶν πάντων γε γῆλωσσῶν κατὰ ταύτης ἴσχύει.

Ἐν δὲ τῷ ἔξακισχιλιοστῷ ἑννακοσιοστῷ δε
έξηκοστῷ καὶ πρώτῳ γε πολιορκίζουν ταύτην
υἱοί τῆς Ἀγαρ οἱ δεινοί, τοῦ Ἰσμαήλ τὰ τέκνα,

15 ὁ ἀμηράς ὁ κράτιστος ὄνοματι Μωάμεδ,
μεῖραξ τῇ ἡλικίᾳ τε, "Οτμανος τὸ ἐπίκλην.

Κράτιστος πέλει ἀρχηγὸς, ἀγέρωχος τῷ τρόπῳ
καὶ αὐτηρὸς καὶ ἀπηνῆς, φονίσκος καὶ ὄργιλος.

Καὶ μῆνας τέσσερεις λοιπὸν πολιορκίζει ταύτην

20 αὖν πλὴθη μυριάριθμα ὄπλιζομένων πάνυ,
τῇ δὲ σκευῇ κατέρρηξεν ταύτης τὰ τείχη κάτω.

Μαίψ τε μηνὸς εἰς τὰς καταλαμβάνει ταύτην.

Βαβαὶ τῶν τότε λυπηρῶν, ωδίνων τε καὶ φόνων,
τῶν γινομένων σοι πολλῶν ἀτάκτων ἐκ βαρβάρων.

25 Ἄνδρῶν ταχὺς ὁ θάνατος, τῶν γυναικῶν αἰσχύνη,
ἐκκλησιῶν ἔξελιπεν πᾶσα ἡ ὥραιότης,

τὰ σκεύη τῶν ἐκκλησιῶν ἥρθησαν ἀρδην πάντα,
στρωμνῇ κλινῶν κατέστρωσαν τὰ σῆμα καὶ θεῖα,
τῶν ἵερέων τὰς στολὰς σὺν γυναιξὶ μολύνουν

30 καὶ ἵπποστρώματα ποιοῦν τὰ ἱερὰ τὰ σκεύη.

Ὦ παραδόξου συμφορᾶς, ὁ μυστηρίου ξένου.

Στένω, δακρύω τῇ πολλῇ καρδίᾳς ἀθυμίῃ,
κλονοῦμαι, συνταράττομαι, συνέχομαι τῇ λύπῃ,
ἴνθυμουμένου μου λοιπὸν τῶν ἐν σοὶ γενομένων.

35 Καπνὸς ἐκ σοῦ προήρχετο, πικρὸς, φαρμακωμένος

11. οὐδεῖς 12. τῇ ἔξακισχιλιοστῷ, ἑννακοσιοστῷ 14. δῦνοι

15. ἀμηράς μοάμεδ 16. μῆραξ διτμανίς 17. ἀρχηγὸς ἀγυρο-
χὸς 18. ἀπινῆς ἐκ τοῦ τὸ πρώτον γραφέντος ἀπινῆς 19. μῆνας

20. σὺν (;) μυριάριθμα ὄπλιζομένων 21. κατέραξεν 22. Δὲν
ἡθίλησα νὰ μεταβάλω τὰ τοῦ καθίκος μαῖω—^ρκθ' εἰ καὶ τὸ ἡμιστίχιον δὲν εὑδοῦται
τ'^ν

κλαμβα 23. Τὸ ωδίνων δὲν δύναται ἐνεκα τοῦ μέτρου νὰ μεταβληθῇ εἰς δόδυ.
νῶν οὐδὲ εἰνε ἀναγκαῖον νὰ γραφῇ τυχὸν δόδύνων 26. ἔξελιπεν 27. τὰ

ἄρδη 28. στρώματη θεῖα 30. ἱερά τε 31. σύμφορᾶς 34. σοὶ

διερθυθὲν εἰς οἵτινες γενομένου 35. ἐκ σοῦ φαρμακωμένος

ΝΕΟΣ ΕΔΑΜΝΩΝ ΗΜΙΝ ΤΟΜ. Ε'.

καὶ νέφος μέλαν ἐπὶ σὲ καπνὸν διεσκεπτίνει,
καὶ γύρωθιν καὶ ἔσωθιν ἄνδρες, ἀνευ κρανίων
καὶ σώματά τοι πράχγῶν καὶ ἵερέων ἄμα
ἄσκετα, οἵταρχοι, δαιτοί, κόνιν μεμεττωμένα.

40 Ἐν σοὶ πληροῦται τὸ ἥρθεν ἐν τῷ Ψαλμῷ τὸ λέγον
Οἱ ἱερεῖς ἐξέπεσαν ἐν μαγίστῃ ῥομφαίᾳ,
καὶ χῆραι ποὺ τυγχάνουσιν τοῦ κλαύσαι τούτους τότε;
Ἄλλον ἐξηγέρθητι, Χριστὲ, ὡς ἐξ ὅπνου καὶ σίνου,
καὶ βάλε τὴν ῥομφαίαν σου κατὰ τοῦ Ἰσραήλ τε,
45 μῆπως καυγάται ὁ δεινός Ήοῦ ὁ θεός σου, Πόλι,
καὶ ποῦ τὸ ὄρος τὸ δασὸν καὶ κατάσκιον πέλει;
Τψηλοτέρα σύρανθην, ἀσύγκριτε ἀγγέλων,
ἡ ἄχραντος καὶ καθαρὰ παρθένος Θιοτόκος.

9 *

Θρῆνος τοῦ H. Schedel ἐπὶ τῇ ἀλώσει.

Occidit infoelix manibus permaxime Theuerum
Urbs Constantini; cecidit per tela, per ignes
Gens tua, Xriste Jhesu.

Proh scelus infandum: Teueri crudelibus armis.
Pons niger impurusque iacet. Flenda nece pastor
Cum gregibus moritur.

Hunc ego fortune casum nec imputo fatis.
Spreta deum iam templa manent, religio cessit.
Nunc licet omne nefas:

γα

36. μὲν διορθωθὲν εἰς μέγαν διεσκέπενει 37. γάρωθεν
στομένα 40. δοὶ διορθωθὲν εἰς σὴν πληροῦτε λέγων
τους ἐκ τοῦ τὸ πρῶτον γραφέντος τοῦτους 43. ἐξηγέρθητι
πέλει

39. μεμε
42. τού
46. δασί

* Παρελαμβάνεται ἐν φ. 127^η τοῦ ίκν' ἀρ. 519 λατινικοῦ καδδικοῦ τῆς ἣν Μονάχην
Βασιλικῆς βιβλιοθήκης, γεγραμμένου τὸν ιε' αἰώνα.

Omnis causa mali. Justus nunc pressus inqui
Crimine persoluit penas; Justitia rara,
Rara pudicitia.

Ferto pretes superis reas placate deorum
ne Teucus liceat animas effundere vestras,
Xristicole nostri.

Da pater omnipotens acies prosternere Teucrum
ne ruat impreceps Petri sanctissimi sedes.

10.

Della gran città di Constantinoli.

... Et da lui fu chiamata Constantinopoli che Poli in greco vuol dir Città, et doppo mille cento anni regnando un imperatore Constantino per permissione di Dio Maometto Re de' Turchi l'assedio, et doppo molti giorni alli 29 di maggio nel 1453 essendo imperator di Roma Federico iij di questo nome le dette il Turco nel far del giorno l'ultima battaglia nella qual fù presa. La qual presa fu che hauendo Costantino messa la miglior gente di fuori a diffendere i barbareni sopra i quali era un caualliere genovese chiamato Giustiniano nel cui valore tutti greci di dentro s'appoggiauano, ma essendo ferito abbandonò il loco per andar à curarsi, il che veduto da suoi cominciorno a indebolirsi, et appertagli una porta perche dentro entrasse i suoi si persero d'animo, il che sentito il Turco rinforzò con maggior empito l'assalto, et gli Christiani per saluarsi si misero in fuga per la porta doue era entrato il genouese, et hauendo i Turchi preso il muro si mescolarono con loro, et entrorno nella Città, doue fecero grande uccisione de Christiani, et l'Imperatore fù ucciso hauidosi l'habito mutato per non essere conosciuto, et il suo

* Περιλαμβάνεται ἡ φ. 54-54B τοῦ οὐ' ἀρ V-F-4 χαρδος τῆς ἡ Νικόλαιος Βραντζής Brancacciana, γεγραμένη τὸν ιζ' αἰώνα.

corpo fù preso, et troncatogli la testa, et postala sopra una lancia fù portata per il campo, et il genouese ueduta la Città presa scampò per mare et morì in una picciola isoletta, et entrati li Turchi presero l'immagine di Cristo, et la crucifissero in una croce imbrattandola di fango, et li posero sopra la testa un titolo che diceua questo è il Dio de Christiani, con molte altre ingiuriose bestemmie.

11

Περὶ τοῦ κάστρου τῆς Κωνσταντινουπόλεως
οίον ἦν τότε^{**} καὶ οίον ἐστιν νῦν.

(Σημείωμα βιβλιογράφου)..

‘Ω τῆς ἀνεκδιηγήτου καὶ ἀνεννοήτου καὶ ἀφράστου συμφορᾶς·
ἥνικα γάρ ἦγώ τὰ ἔλεεινὰ ταῦτα φήματα ἔγραφον, Τοῦρχοι τὴν

* Περιλαμβάνεται ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ φ. 233^a τοῦ Vaticanus graecus 163 (B), γεγραμμένου τῷ 1453, ὃς ἔξιγεται ἐκ τούτου τοῦ σημειώματος, καὶ φέροντος ἐν φ. 301^c μεγάλοις ἑρθροῖς γράμμασι τάδε· Τὸ διάλεικον τούτο κτεῖμα ἐστὶν ἡμοῦ Ἰωάννου νοταρίου τοῦ Χορταδημένου· ὧντος δὲ αὐτὸς μνή Δεκεμ-

88

βρίφ θεοὶ ινδικτιῶνος ζ· ἑτοὺς Γ 3 (=1482). Ἐξ αὐτοῦ δὲ συναντεγράφη μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ Χρονικοῦ τοῦ Κίνναμου ἐν τῷ κώδικι III—B—26 τῆς ἐν Νεαπόλει Ἑθνικῆς βιβλιοθήκης (N) ἐν φ. 146^a. Καὶ ἐκ μὲν τοῦ Νεαπολιτικοῦ κώδικος ἔξιδωκεν αὐτὸς μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως ὁ Cyrillus (Codices graeci manuscripti R. bibliothecae Borbonicae. ἐν Νεαπόλει. 1832 Τόμ. B' σ. 330), ἐκ δὲ τοῦ Βατικανικοῦ μετὰ μεταφράσεως γιρμανικῆς ὁ C. Neumann (Griechische Geschichtsschreiber und Geschichtsquellen im 12ten Jahrhunderl. ἐν Δευτίζ. 1888 σ. 102). ‘Αμφότεραι δὲ αἰδηδόσις δὲν εἶναι κατὰ πάντα πισταί· Ἐνταῦθα δὲ τὸ σημείωμα ἐκδίδεται μὲν ἀπαραλλάκτως κατὰ τὸ ἐν τῷ Βατικανικῷ αὐτόγραφον, ὑποσημειοῦνται δὲ αἱ διάφοροι γραφαὶ τοῦ Νεαπολιτικοῦ κώδικος. Ἐθεωρήθη δὲ περιττὴ ἡ ἀναγραφὴ τῶν περὶ τὴν ἀντιγραφὴν πταισμάτων ἡ τῶν ἔκαΐρων διορθώσεων τῶν δύο προτέρων ἐκδοτῶν.

** Τὸ τότε ἀναφέρεται εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Γερμανοῦ αὐτοκράτορος Κορράδου Β' (1024-1039), μετὰ θαυμασμοῦ ιδόντος τὰ τείχη τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἷα περιγράφει ὁ ἐν τῷ κώδικι τοῦ Βατικανοῦ περιεχόμενος χρονογράφος Κίνναμος. Ἰδε σ. 74, 19-75, 10 ἐκδ. Βόνης. Απίναται δὲ τούτου τοῦ χωρίου γράφας ὁ βιβλιογράφος ἐν τῇ ὥρᾳ τὸ σημείωμα αὐτοῦ ἀντιθέτη τὸ τότε ἀνέκπλακτον τῶν τειχῶν κατὰ Κίνναμον πρὸς τὴν διασάλευσιν αὐτῶν ἐπὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκίας, δτ' ἔγειρε τὸν κώδικα.

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἦν Β· ἦν Ν· οἵον ἐστιν Β· οἵον ἐστιν Ν·
1. ἀνεννοήτου Β· ἀνενοήτου Ν

Κωνσταντίνου πολιορκοῦσσαν καὶ τὰς ἑλεπόλεις οὕτως ἕγγυς ἔγαγον αὐτῆς ώς ἀπέχειν τῆς τάφου μόλις δέκα πόδας· καὶ τύπτουσι τὸ τεῖχος ἀδιαλείπτως δικὰ τῶν χαλουμένων σκευῶν· πέτραι δέ εἰσιν ἀμαξοπληθεῖς· καὶ χλίμακας καὶ πύργους παρεσκευάσαντο καὶ προεδόχιμοι εἰσὶ χαθῆσθαι τῶν θρανῶν ἐλεῖν αὐτήν. Οἵμοι φιλτάτη πατρὶς τοῦ 5 χιυδόντου καὶ τῆς περιφρονήσεως ἦν ὑπὸ τῶν ἀσεβῶν κατεφρονήθης.

Ἄλλα φείσαι, Κύριε ἄνες, Κύριε σπλαγχνίσθητι, μόνε φιλένθρωπε· ἴξελος ἡμᾶς τῶν προεδοκωμένων κακῶν ὅτε ἐπὶ σὲ μόνον τὰς ἑπίδαις ἰχομέν.

12*

[Περὶ Κωνσταντίνου τοῦ Παλαιολόγου καὶ τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως].

Κωνσταντίνος τῶν Παλαιολόγων ὁ μετερος, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ πορφυρογέννητος, μόνος ὁν διεπότης ἀπάστης τῆς Πελοπονήσου, ὁ πληρέστατος ἀπάντων τῶν χαρίτων καὶ μετὰ θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ

1. ἑλεπόλεις Β: ἑλεπόλεις Ν   2. τάφου Β: τάφου ὥσπες Ν
4-5. προσδόκιμοι εἰσὶ Β: προσδόκιμοι εἰσὶ Ν   5. οἵμοι Β: οἱ μοι Ν:
6. ἦν Β: ἦν Ν   7. σπλαγχνίσθητι Β: σπλαγχνίσθητι Ν   8. ὅτε Β
ὅτι Ν

* Περιλαμβάνεται ἐν φ. 688-69α τοῦ καθίκος τῆς Λαζαρεντιακῆς βιβλιοθήκης Plut. LXX, cod. XV (Δ) ἐν τέλει ἀνωνύμου χρονικοῦ περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει βασιλευσάντων ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου μέχρι τῆς ἀλώσεως. Όμοίως εὑρίσκεται ἐν τῷ κώδικι Attaliana CLXVIII ἀρ. 28 τῆς ἐν Ρώμῃ βιβλιοθήκης Valicelliana (Β), γεγραμμένῳ τὸν ις' αἰώνα καὶ περιέχοντι χρονικόν· Πεὶ τῶν ἀπὸ κτίσεως καδίου ἐτῶν μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου καὶ περὶ τῶν βασιλευσάντων ἐν αὐτῇ τῇ βασιλίδι· τῶν πόλεων μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς παρα τῶν Ἀγριηνῶν ταύτης ἀλώσεως· καὶ ἐν τῷ κώδικι Gr. B, 138 τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Ταυρίνῳ Ἀθηναίου (Pasini) (CLVII), διασωθέντες ἐκ τῆς πυρκαϊᾶς τοῦ 1904 καὶ περιέχοντες τὰ πάτρια Κωνσταντινουπόλεως· καὶ χρονικὸν τῶν αὐτοχροτόρων μέχρι τῆς ἀλώσεως (Τ). Εἶνε δὲ ταῦτα παραλλαγὴ τῶν τοῦ Κωδικοῦ Excerpta de antiquitatibus Constantinopolitanis ἐκδ. Βόνης σ. 165, 1-12.

1. Κωνσταντίνος—ἡμέρας μόνον ἐν τῷ Δ παλαιολόγων Δ
2. ἀπάστης Δ παλοπονήσου Δ   3. ἀπάντων Δ

κύρῳ Ἰωάννου εἰς τὸ τῆς βασιλείας ὑψος ἀναχθεῖς ἐτη δ', μῆνας δ',
ἡμέρας κ'. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν ἔτει ζλέξα^τ ἴνδικτιῶνος α'
5 Μαΐῳ καθ' ἡμίρα^τ Τρίτῃ ἀρχῇ πρώτῃ τῆς ἡμέρας ἐάλω παρὰ τῶν ἀπί-
στων ἔχθρων τῆς "Ἄγαρ ἡ περιώνυμος καὶ χριστώνυμος πόλις, καὶ
5 ἐγένετο δοριάλωτος η πρὶν βασιλίς πασῶν τῶν πόλεων. Οἶμοι, οἶμοι.
Οὐ καὶ ἀπεκτάνθη τότε παρ' αὐτῶν ἐν τῇ γενομένῃ χαλάστρᾳ αὐ-
τός τε καὶ πάντες οἱ λογάδες σχεδόν, καὶ ἐκομίσατο τὸν τοῦ μαρτυ-
ρίου στέρανον, μὴ θελήσας προδοῦναι τοῖς ἀνόμοις τὰ βασίλεια, μήτε
μὴν θελήσας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ ὄντος.

10 Φεῦ, φεῦ, καὶ ἀπώλετο σὺνάμψ τῇ πατρίδῃ καὶ κατεδαφίστει ἐκ
βάθρων εἰς τάχος^τ καὶ οἰκήτορες ταύτης διεσκορπίεθησαν ἐν διαφό-
ροις πόλεις καὶ χῶρες^τ γέγονε δὲ τοῦτο τὸ ὄλεθρον κακὸν δια συν-
δρομῆς τινῶν οἰκητόρων τῆςδε τῆς πόλεως^τ τὸσαύτῃ δὲ γέγονεν ἡ
φθορὰν καὶ ἡ κατάλυσις τῶν ἐνοικούντων ταύτην Χριστιανῶν, οἷς
15 γέγονεν ἔκπαλαι εἰπὶ Ναβουχοδονόσωρ ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ πόλει: —

10 Η βασιλεία τῶν Χριστιανῶν, ἥτις καὶ βασιλεία^τ Ρωμαίων ἦν, ἀρ-
χὴν είχε τὸν βασιλέα Κωνσταντίνον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἐλένην·
τέλος δὲ τῆς βασιλείας ταύτης Κωνσταντίνος ἦν βασιλεὺς, καὶ μήτηρ
Ἐλένη· καὶ ἡ μὲν μικρὸν πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς πόλεως μετέστη τὸν
20 βίον· ὁ δὲ υἱὸς αὐτῆς Κωνσταντίνος ἐφονεύθη ἐν τῇ ἀλώσι. Ἀπὸ τοῦ
πρώτου τοίνυν Κωνσταντίνου καὶ τῆς μητρὸς Ἐλένης μέχρι τούτων
τῶν τελευταίων, Κωνσταντίνος καὶ Ἐλένη μήτηρ οὐκ ἐβασίλευσαν
ἄλλοι: ☩

1. κύρῳ Λ ἀναχθεῖς Λ 2-4. ἐπὶ τῆς βασιλείας—χριστώνυμος
πόλεις Λ: Εἰς τοὺς ἑξακισχιλιοστοὺς ἐννακοδίους ἑξήκοντα ἐννέα-
ἐγένετο ἡ ἀλωσίς (τῆς πόλεως νεωτέρᾳ χειρὶ) ὑπὸ τῶν ἀθέων ἀγαρ-
νῶν. Ἐπὶ τούτου ἐγένετο οἵμοι ἡ ἀλωσίς τῆς αὐτῆς κωνσταντί-
νουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων ἀγαρνῶν Β: ἐπὶ τούτου ἐγένετο οἵμοι
ἡ ἀλωσίς τῆς αὐτῆς κωνσταντίνουπόλεως παρὰ τῶν ἀθέων ἀγαρ-
νῶν Τ 3. ὡρα Λ ἐᾶλω Λ 4. περιώνυμος Λ χρῦστόνυμος Λ

5. δορυάλωτος ΛΒΤ βασιλίς ΛΤ: βασιλης Β οἵμοι οἵμοι Α:
λείπουσι ΒΤ 8. θελήσας ΑΤ: θελήσας Β 9. μήν ΛΤ: μην Τ διαφυ-
γεῖν ΒΤ: διὰφυγεῖν Λ δυνατοῦ ΛΤ: διὰ αὐτοῦ ἐν τῷ καιμένῳ, δυνα-
τοῦ ἐν τῷ ἥρᾳ ὥρᾳ νεωτέρᾳ χειρὸς Β 10-15. Ἐπονται ἀμίσως εἰς τάνωτέρᾳ
ἐτ τῷ Λαυρευτιακῷ καθειτι ὡς προεθήκη, γεγραμμένη ὅπλα βιβλιογράφου ἀγραμμά.

13

[Παύλου de Dotis ἐπιστολὴ περὶ τῆς ἀλώσεως
γραφεῖσα ἐκ Χίου].

Missum domini Pauli de Dotis juris utriusque interpretis
olim ordinarii Padue relegati in Candiam narrans de expu-
gnatione ciuitatis illustris Constantinopolis.

Nobilis et egregie doctor et miles frater amantissime: Nostrum temporis infortunium et miseriarum magna calamitas in Cristianos erumpens me impellit ut cum lacrimis et dolore nunc scribam: Quod non dubito facius ex aliis poteritis intelligere: Perdita est principima et nobilissima ciuitas Constantinopolis violenter armata manu occupata per atrocissimum et heu nimis potentem Turcorum magnum regem cum incredibili Xristianorum sanguinis effusione: et utriusque sexus hominum captuntur. Et hoc in die illa infelicissima XXIX die Maij nuper exacti: Et similiter non ignobilis

του. Ἐξίδωμα δὲ ταῦτα ὁ *Bandini* (Catalogus codicium manuscriptorum bibliothecae Mediceo-Laurentianae Τόμ. B' σ. 676) διορθώσας τὰ ἐν τῷ κώδικι ἔστραμμάντα. Ἐνταῦθα δὲ ἐκδίδονται ἀπεριττάκτως καθ' ἡγραφέν διβλιογράφος. Τοῦτο μέτοπον δὲ ῥητίσιον καὶ περὶ τῶν ἰπουρέων ἐν ατ. 16-23, έτινα φέρονται γεγραμμένα ἐρυθρά ἐν τῷ κώδικι. Ἀξιον δὲ παρατηρήσωντες εἰνε, διὸ τὰ ἐν τοῖς ατ. 11-18 ἀνταποχρίνονται ἐν τοῖς πλεύστοις πρός τὸ κατοικέρω γρανικόν σημειώμενά τὸ γεγραμμένον ἐν τῷ ίπ. 701 κώδικι τῆς ἐν Ἀγίῳ ὄρει μονῆς Παντελεήμονος· Ἔτους ζωῆς^θ ἴνδ. ΙΔ' Ο^υ ια'. (Λ' Ο^υ δ' νομικὸν Φάσκα Μαρτίου καὶ Χριστιανῶν Πάσχα Μαρτίου κε'). ἐν αὐτῷ τῷ ἔτει, ἑδλὼ παρὰ τῶν ἀπίστων ἡ χριστώνυμος πόλις καὶ κατεδαφίστη ἐκ βαθῶν εἰς τάχος καὶ οἱ οἰκιτορες ταύτης διεσκορπίσθησαν ἐν διαφόροις τόποις καὶ χώρες· γέγονε δὲ τοῦτο τὸ ὀλέθριον κακὸν, διά τινων οἰκητόρων τῆς πόλεως· τοσαύτη δὲ γέγονεν ἡ φθορᾶ καὶ ἡ κατάλυσις τῶν ἐνοικούντων ταύτην Χριστιανῶν, ὡς ἔγωγε οἴμαι, οἷα γέγονεν ἐκ παλαιῶν Ναδουχοδονόσωρ ἐν τῷ Ἱερουσαλήμ πόλει (Σπωρ. Π. Δαμασκονος Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἀγίου ὄρους ἐλληνικῶν κωδίκων, Ἐν Κανταβριγίᾳ, 1900 Τόμ. B' σ. 418). Τὸ δέ ἔτος καὶ ἡ ἴνδικτιών εἶνα πρόγραμτα λελανθασμένα ἐν τῷ κώδικι η παρανεγγνωσμένα;

* Περιλαμβάνεται ἵν p. 1264-1274 τοῦ 5^{οῦ} ἡρ. 519 λατινικοῦ κωδίκος τῆς ἐν Μονάχῳ φιλολογίῃ βιβλιοθήκης, γεγραμμένου τόν εἰς αἰώνα.

ciuitas Pera Januensium^{*} locus ibi propinquus ab eo acquisita, et mala malis addendo Xristianorum naves in sinu Constantinopolitano pro defensione reperte inter magnas et parvas ultra triginta bene fulcite nec non et galee circa septem ab eo sunt capte: Unde tum illuc accesserat illustrissimi domini Venetorum classis que non transierat Nigropontem: que utinam tempestue ad locum destinatum potuisset accedere quia ut sic asseritur tanta perditie et strages non venisset: Sed sic exigunt peccata nostra. Omnes istinc Xristianorum partes de hujus modi afflictione tement: Quia huic pagano terribili pro Alessandro altero nuncupato convicta est voluntas pessima et potestas maxima estimatur, et in effectu comprehendit omnia habuisse inter maritimam suam classem et exercitum terrae ultra bellatores quatuor centum milia, bombardarum machinas excessiuas innumerabiles et fulgu fulminarias^{**} quas scopeterios dicunt: duodecim milia terrae fodinas que sub terram inopinabiles adeo quoque ipsam maximam ciuitatem que inter Latinos et Grecos habebat ultra XVIII milia virorum in tribus horis expugnauerunt. De quibus intrinsecis centum personas non convaserunt: Et insuper maxime diuitie Grecorum et Latinorum ad infideles peruererunt. Nulla vituperantia expugnatorum cum tanta personarum et terum iactura completa in hijs temporibus audita fuit: Ita ut dubitemus iram dei contra Cristianos esse commotam. Dictim ex diuersis Grecie partibus viri et mulieres cum filiis relictis etiam piis locis et laribus ad ciuitatem ipsam tanquam tutiorem Cristianitatis locum fugiunt: sic quoque apud omnes maxima pietas et miseratio non in merito generetur: magnificentum istud regimen per fuscam (sic) specialem casum istud acerbissimum insinuat Illustrissimo domino Venetorum de subuentib[us] oportunis si quid ultra contigerit accusando speratur, suam excellentiam et clementiam in tanto ansfractu (sic) et combustione hec loca sua non relictura que cum dei auxilio cum de-

* Έν τῷ καθεικῇ jacentium.

** Έν τῷ καθεικῇ fulgu fulg(τοῦ γ διαγραφίντος)minarias

bita provisione minuta tum erunt. De olim Constantinopolitano Imperatore est fama eum fuisse in defensione superdictae ciuitatis ab hostibus interfectum cum aliis non paucis Latinis et Grecis. Vale ergo et in amaritudine ita valeo.

Candie xi Jonii.

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

— Περὶ τοῦ ἐν σ. 204,10 χωρίου τῆς Μονφδίας Ἀνδρούκου τοῦ Καλλίστου Νῦν γάρ ὁ κακὸς βλάψει τὸν ἀρείονα φῶτα μύθοισι σκολιοῖς ὀνοτάζων, αἰδὼς δὲ καὶ νέμεσις ὡς ἀληθῶς προλιπόντ' ἀνθρώπους ἐς "Ολυμπὸν Ἱζεσθον, τὰ δὲ λείψεται ἄλγεα λυγρὰ, κακοῦ δ' οὐκ ἔσσεται ἀλαλκὴ παρατηρητέα τὰ ἑξῆς. Τοῦτο εἶναι ἀπηνθισμένον ἐκ δύο χωρίων τοῦ Ἡσιόδου α') τῶν ἐν "Ἐργοῖς καὶ Ἡμέραις στίχων 3 κ.ι.

..... βλάψει δ' ὁ κακὸς τὸν ἀρείονα φῶτα
μύθοισι σκολιοῖς ἐνέπων . . . . .
..... μετὰ φῦλον ἵτον προλιπόντ' ἀνθρώπους
Αἰδὼς καὶ Νέμεσις· τὰ δὲ λείψεται ἄλγεα λυγρὰ
θνητοῖσ' ἀνθρώποισι· κακοῦ δ' οὐκ ἔσσεται ἀλκὴ

καὶ 6') τοῦ ἐν "Ἐργοῖς καὶ Ἡμέραις στίχου 258

Καί ρ' ὅπότ' ἀν τίς μιν βλάπτῃ σκολιῶς ὀνοτάζων
ἔξ οὐ παραληρθεῖσα ἡ λέξις ὀνοτάζων εἰςήχθη ὑπὸ τοῦ Καλλίστου
εἰς τὸ πρώτον χωρίον.

'Αξία δὲ μελέτης εἶναι καὶ ἡ διάφορος γραφὴ ἀλαλκὴ ἣν εἶχεν
ὑπὸ ὅψιν ὁ Κάλλιστος ἀντὶ τοῦ παρ' Ἡσιόδῳ ἐν "Ἐργοῖς καὶ Ἡμέραις στ. 201 ἀλκή. Θεογον. στ. 876· κακοῦ δ' οὐ γίγνεται ἀλκὴ ἀνδράσιν.

'Αξία δὲ προσοχῆς εἶναι καὶ τὰ ἐν τῇ αὐτῇ Μονφδίᾳ ἐν σ. 215,8
κ.ι. μετὰ τοὺς ἐκ τοῦ Αἴαντος τοῦ Σοφοκλέους στίχους, εἰς οὓς παρέπεμψα ἐν ταῖς οἰκείαις σημειώσασι τῆς σελίδος ἔκσινης, παρατιθέμενα.

τάδε: "Ολδιος γάρ οίτος ἔκεινος-πενθαλέα δάκρυα. Πρα-
λειπομένου τοῦ ἐν ἀρχῇ γάρ, ταῦτα πρέπει νάναγνωσθων ὡς στίχοι
ώδε·

"Ολδιος οίτος ἔκεινος, ὃς οὐκ ἥλθ' εύτυχέουσι,
κληθεὶς δ' εὔθὺς ἐδη δυστυχέουσι βροτοῖς
Ω πόσα δυςπραγέοντας ἀποστρέφετ' οὐασι κωφοῖς,
κλύειν δ' οὐκ ἔθελει πενθαλέα δάκρυα.

"Αλλὰ πόθεν εἰνε εἰλημμένοι οἱ στίχοι οὗτοι δὲν ἡδυνήθην νὰ δια-
γνῶσω, ὡς οὐδὲ οἱ συνάδελφοι κ. κ. Γρηγόριος Βερναρδάκης καὶ
Γεώργιος Ν. Χατζιδάκης, οὓς ἡρώτησα. Πιθανῶς δ' εἰνε μεσαιωνικοί.

— Τῆς ἐν σ. 195 μνημονευομένης Μονφδίας; τοῦ Ματθαίου Κα-
ρυοφύλλη ἡ μὲν ἀρχὴ ἔχει ώδε·

"Ω γένος δυστυχέστατον καὶ τεταπεινωμένον.
γένος τὸ πρὸν ὑπέρλαμπρον καὶ νῦν ἔζοφωμένον.

Τελευτὴ δὲ αὕτη διὰ τῶν ἑξῆς στίχων·

Νεοστόριος, Διόσκορος, Ἀρειος καὶ Καλβίνος
ἀνάθεμα, καὶ δὲ Γραικῶν νῦν ἀληθὴς καρκίνος.

— Περὶ τῆς ἐν σ. 240 κ. ἡ. ἀκεφάλου μονφδίας παρατηρῶ, ὅτι
συμπεριέλαβον μὲν αὐτὴν εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν περὶ τῆς ἀλώσεως Μο-
νφδίων καὶ Θρήνων μόνον διὰ τὴν ἀρχὴν, ἵτις φάίνεται ἀναφερομένη
εἰς τὰ ἐκ τῆς ἀλώσεως δεινά, καὶ διότι τὸ ὅλον ἰθεώρησεν εἰς τὴν
ἄλωσιν ἀναφερόμενον ὁ ἔκδότης τοῦ Καταλόγου τῶν χειρογράφων τῶν
Παρισίων κ. Omont κατὰ τὰ ἐν σ. 200 λεγόμενα. "Αλλως δὲ
μονφδία αὕτη, οὖσα οὐκ ἀπιθάνως ἔργον τοῦ Ἰωάννου Εὐγενικοῦ τοῦ
γράψαντος ἐπὶ τῇ ἀλώσει τὴν ἐν σ. 219 κ. ἡ. ἔκδοθείσαν μονφδίαν,
ἀναφέρεται προφανῶς εἰς τὸν θάνατον πολυθρήνου ἀνδρὸς, οὐ δὲν διε-
σώθη τὸ ὄνομα.

— Τὰ ὑπὲρ ἀρ. 12 περὶ τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου περιλαμ-
βάνονται καὶ ἐν τῷ Vaticanus Graecus 975, ἐν φ. περιέχεται ἀπὸ
φ. 152α μέχρι 157⁶ ἀνώνυμον χρονικὸν περὶ τῶν Βυζαντίων αὐτο-
κρατόρων, οὐκ ἔξεταστα ἡ σχέσις πρὸς τὸν Λαυρεντιακὸν Plut. LXX
cod. XV, ἢ οὐκ ἔξεδωκα τὸ περὶ Κωνσταντίνου τέλος ἀνωτέρω ἐν σ.
261 κ. ἡ. Τὸ δὲ ἀντίστοιχον μέρος τοῦ Βατικανικοῦ κώδικος ἐν φ.

157α-β ἔχει ὡδεῖς· Κωνσταντῖνος τῶν Παλαιολόγων ὁ ὑστερος,
ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὁ πορφυρογέννητος ὁ δικαιότατος δεσπό-
της μόνος ὃν ἀπάσης τῆς Πελοποννήσου καὶ μετὰ θάνα-
τον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ κυροῦ Ἰωάννου εἰς τὸ τῆς βασι-
λείας ὄντος ἀναχθεὶς ἦτη δ' μῆνας ε'. Ἐπὶ τούτῳ ἐγένετο
οἵμοι ἡ ἀλώσις τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τῶν
ἀθέων Ἀγαρηνῶν καὶ ἐγένετο δορυάλωτος ἢ πρὶν βασιλίς
πασῶν τῶν πόλεων. "Ος καὶ ἀπεκτάνθη τότε παρ' αὐτῶν
ἐν τῇ γενομένῃ χαλάστρᾳ, αὐτὸς τὲ καὶ πάντες οἱ λογάδες
σχεδόν· καὶ ἐκομίσατο τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον, μὴ θε-
λήσας προδοῦναι τοῖς ἀνόμοις τὰ βασιλίδηα, μὴ τε μὴν θελή-
σας τὸν κίνδυνον διαφυγεῖν, δυνατοῦ ὅντος. "Ἐπονται δ' ἐν
τελει τάδε· Καὶ ὅτι ρῆθι ἥμισυ (βραχυγραφικῶς) ἦτη ἐκράτησαν
οἱ Παλαιολόγοι.

— Ἐν τῷ Λαχρεντικῷ Plut. X, cod. 22, φ. 187α-193ε περι-
λαμβάνεται Δωροθίου Μοναρχοίας «Διδασκαλία λεγούσα ὅτε ἡ
ἔροδος ἐγένετο τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν κατὰ ταύτης τῆς βασιλίδος
τῶν πόλεων κατὰ μῆνα Ἰούνιον ἡμέρᾳ κ'». "Αρχεται δὲ διὰ τῶν
λέξεων Βλέπετε πάντες ἀγαπητοὶ τὴν ἐπενεχθεῖσαν ἥμιν
ἀπειλήν. 'Αλλ' ὁ λόγος οὗτος δὲν ἀναφέρεται προφανῶς εἰς τὴν ὑπὸ^{τοῦ} Μωάμεθ ἀλωσιν, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Μουράτ πο-
λιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὴν ἀρξαμένην κατὰ τὰ κοινῶς
πιστευόμενα τῇ 10 Ἰουνίου 1422.

— Εἰς τοὺς ἀνεκδότους ἐμμέτρους Θρήνους πρέπει νὰ προσ-
τεθῇ καὶ δὲν τῷ κώδικι 160 τῆς χυρίως πατριαρχικῆς βιβλιο-
θήκης Ἱεροσολύμων, γεγραμμένῳ τῷ 1656, ἐν φ. 179ε-181ε
περιλαμβανόμενος «Θρῆνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀνωνύ-
μου ποιητοῦ», συγκείμενος ἐκ στίχων 128. Τούτου δὲ κ. Ἀθα-
νάσιος Παπαδόπουλος Κεραμεὺς (Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη.
Τόμ. Α' σ. 256 κ. ἐ.) ἔξεδωκε τὴν ἀρχὴν, τὸ τέλος καὶ τοὺς
στίχους 93-107.

Καὶ η μὲν ἀρχὴ ἔχει ὡδεῖς·

Ο νοῦς μου καὶ ὁ λογισμὸς συγχίζεται νὰ γράψῃ,
νὰ στιχοπλέξῃ ἀστοχεῖ τὴν ἀλωσιν τῆς Πόλης.

'Εστε; βουγά θρηνήστε και πίτραι ραγισθῆτε
και ποταμοί φυράσετε και βρύσαις ξεραθῆτε,
διατί έχαθη τὸ κλειδὶ ὅλης τῆς οἰκουμένης,
τὸ μάτι τῆς Ἀνατολῆς και τῆς χριστιανωσύνης.

Οι δέ στίχοι 93-107 είνε οι έξης·

'Ο κόσμος ἐπορεύετο εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν χώραν
καὶ τὸν θεὸν ἰδέουνταν μήπως τοὺς συμπαθήσῃ·
αὐτὸν ὁ θεός δὲν ἤθελεν, ἀλλ' ἦτον ὡργισμένος
διὰ τὰ ἀμαρτήματα και πλημμελήματά μου.
Οὐδ' ἀστραπὴ τοὺς ἔκαψεν, οὐδὲ βροντὴ τοὺς ηύρεν,
ὅπόταν ἐγεβέντιζαν σταυρὸν ζτὸν κόσμον ὅλον
οἱ ἄνυχοι (;) Ἀράπιδες, οἱ καστροτρυπητάδες.

Τίς εἶδε και τίς ἤκουσε ζτὴν θάλασσαν γιοφύρι,
νὰ πορπατοῦν τὰ κάτεργα ζτοῦ Γαλατᾶ τοὺς κάμπους,
ἀγνά[ν]τια εἰς τὸ Σκούταρι, ζτὸν Ἀγιον Κωνσταντίνον;
Τριγύρου ἐφανίσθησαν ὡς φίδια ζτὸ λιβάδι.
Δόλιος ὁ σκυλάτορας ὁ ψυχοπαραδότης,
ὁ χαλασμὸς τῶν Χριστιανῶν, ὁ Χάρος τῶν ἀρχόντων,
αὐτὸς ὃποι κατάδειξε τὴν τρομερὴν λομπάρδα,
γιατὶ αὐτὴν ἐστήκασι ἀντικρυ εἰς τὰ τείχη.

Τελευτᾶς δὲ τὸ ποίημα διὰ τῶν έξης στίχων·

Κλαύσετε ὅλοι κλαύσετε τὴν ἀλωσιν τῆς Πόλης,
τῆς νέας Ἱερουσαλήμ θρηνήσατε τὴν τύχην,
γιατὶ ἀπὸ τὸν πόνον μου λεπτογραφεῖν δὲν ἔχω
και μοναχὸς δὲν δύνομαι ὅλα νὰ στιχοπλέξω.

Λαμβάνοντες δ' ὅπ' ὅψιν τὴν ἔλλειψιν ὀμοιοχαταληξίας,
δικαιούμεθα νάναγάγωμεν τὸ στιχούργημα εἰς χρόνον ὀλίγα
μόνον ἔτη ἀπέχοντα αὐτῆς τῆς ἀλώσεως.

'Ἐν τοῖς περὶ τοῦ αὐτοῦ κώδικος Συμπληρώμασιν (Ἱεροσο-
λιμιτικὴ βιβλιοθήκη Τόμ. Γ' σ. 328) δι. κ. Κεραμεὺς ἀναγρά-
φει ὡς περιλαμβανόμενα ἐν τῷ Χρησμολογίῳ τοῦ Πατού-
Λιγαρίδου, περιεχομένῳ ἐν τούτῳ τῷ κώδικι, και τὰ έξης·

α') Περὶ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὲ τῶν Τούρκων· β') Μονφδίαν Γενναδίου Σχολαρίου περὶ ἀλώσεως τῆς νέας 'Ράμης· γ') 'Ελεγετα Ματθαίου Καμαριώτου εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν.

Ταῦτα, ὡν ἡ Μονφδία τοῦ Γενναδίου περιεσώθη καὶ ἐν ἄλλοις χώδιξιν, εὔελπιστῷ, δτι θέλω δυνηθῆ νὰ ἔχδώσω ἐν ἄλλῃ εὐχαιρίᾳ πρὸς σύμπλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω ἔχδοθείσης συλλογῆς. Όμοίως δὲ θέλω ἔχδώσει καὶ τὴν ἐν τῷ χώδικι τῆς 'Εθνικῆς βιβλιοθήκης Παρισίων 2005, φ. 327^a-328^a, περιλαμβανομένην κατὰ τὸν κ. *Omont* (Inventaire sommaire Τόμ. B' σ. 177) *Anonymi lamentatio de CP. a Turcis expugnata*, ἥτις, ἀχέφαλος προφανῶς οὖσα, ἀρχεται διὰ τῶν λέξεων Σὺ δὲ ὡς ἀληθῶς.